

Taking into account the changes in the writing materials (the addition of new and constant improvement of existing recipes) occurring in modern production, it is necessary to constantly update existing and create new methods for solving this problem.

The author pointed out significant progress in the direction of applying a technique based on the use of modern capabilities of optical microscopes and embedded systems for visualization and digital registration of a picture that is observed under a microscope, taking into account the printing process of devices with laser printing technology, in which toner is used to transfer the image to paper. powder, laser beam and static electricity.

The article considers an approach to the application of the method of establishing the sequence of execution of the details of documents, one of which is made by the method of electrophotography in the absence of places of their mutual cross-section. The analysis of the results obtained in the course of expert studies is presented. The scheme algorithm of the conducted experimental studies is described and a logical chain of established facts is built. The illustrations of the results of the conducted research are given.

It is indicated in the article, which continues the study of the details obtained by the electrophotographic method on different brands and models of laser devices, as well as the quantitative dependence of toner microparticles within a stroke on the depth of the relief from the writing instrument assembly.

The author of the article notes that even in the presence of the instrumental base, methodically competent development of the conditions of application is required, and in general, conducting expert research requires the expert not only to have knowledge of existing research methods but also the ability to correctly evaluate the results obtained.

Key words: devices with laser printing technology, electrographic method, writing materials, toner «background», microparticles of toner, average density of toner «background», colour dyed films, video spectral comparator.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2023.68.40>

УДК 343.98:148:667:6

Костянтин Миколайович Ковальов
доктор філософії в галузі права,
радник директора

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1964-9283>

E-mail: KovalovKM@dnedec.mvs.gov.ua

*Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
МВС України*

**МЕТОДИКА ВСТАНОВЛЕННЯ ДАВНОСТІ ВИГОТОВЛЕННЯ
ДОКУМЕНТА: НАЦІОНАЛЬНИЙ І МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД**

Стаття присвячена аналізу сучасних тенденцій формування науково-методичних основ визначення давності виготовлення документа в контексті

розвитку судової експертології й криміналістичного документознавства в Україні та інших країнах. Запропоновано науково-методичний підхід щодо формування методики встановлення давності виготовлення документа, ґрунтуючись на доробках комплексного дослідження реквізитів документів з використанням спеціальних знань, аналітичних і спеціальних методів криміналістичного дослідження документів, почеркознавства та лінгвістики.

Ключові слова: криміналістичне документознавство; судова експертологія; судова технічна експертиза документів; судова почеркознавча експертиза; визначення давності виготовлення документа; науково-методичні заходи визначення давності виготовлення документа; методи дослідження; методика дослідження.

Постановка проблеми. Будь-яке прикладне наукове дослідження, а експертне дослідження можна вважати його різновидом, ґрунтується на належному рівні його науково-методичного забезпечення. Від якості, достовірності та наукової обґрунтованості методики, яка застосовується під час наукових досліджень, залежить об'єктивність і практична реалізація досягнутого результату.

Судова експертологія як наука про закономірності проведення судових експертиз і ґрунтованих на них засобах та методах дослідження різного роду матеріальних об'єктів, процесів або явищ, як зазначає І. В. Пиріг, має власну методичну базу, яка дає змогу виконувати експертні завдання, досягати нових знань і створює міцний фундамент для проведення нових наукових досліджень, розвитку судової експертизи [18, с. 131].

Створення науково-обґрунтованої методики встановлення давності виготовлення документа зумовлено наявним попитом судочинства на проведення таких досліджень у різноманітних провадженнях.

Необхідність створення методики судової технічної експертизи встановлення давності виготовлення документів підтверджує С. Й. Гонгало, який зазначає, що для багатьох видів експертиз узагалі немає методики, а окремі методичні підходи розпорошені, розкидані по різних джерелах, містяться в різноманітних збірниках і методичних рекомендаціях, тому досить часто навіть невідомі судовим експертам [12, с. 11]. Провідні вітчизняні науковці, зокрема І. В. Гора та І. І. Попович, зазначають, що експертиза встановлення давності виготовлення документів чи не найзатребуваніша в усіх видах судочинства та по суті є моноекспертизою, що має комплексний характер і потребує розроблення науково-обґрунтованих експертних методик дослідження [11, с. 157–158].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наявного науково-методичного забезпечення експертиз і досліджень за напрямом судової технічної експертизи документів із встановлення давності виготовлення документів свідчить про те, що науковці та практики висвітлюють лише можливість застосування окремих методів дослідження.

При цьому питанню поєднання цих методів для розв'язання експертного завдання у єдину методику проведення дослідження з метою

встановлення даності виготовлення документа та упорядкуванню послідовності їх застосування належної уваги не приділялося.

На підставі зазначеного й узагальненої думки вітчизняних та іноземних науковців і практиків, висловленої в роботах, присвячених проведенню експертних досліджень з метою встановлення давності виготовлення документа, насамперед таких як: І. В. Гора, І. І. Попович [11], К. М. Ковальов, О. О. Довбій, О. В. Гресь, А. С. Бичков [15], К. М. Ковальов [16-17], І. В. Пиріг [18], С. Ю. Стратонов [19], О. В. Цимбал [20], П. В. Цимбал, О. В. Сіренко, О. В. Линник, А. Б. Антонюк [21], V. Aginsky [1-3], Гуліна Е. Г. [7], D. G. Balreira, D. M. Filho, M. Walter [4], M. M. B. EL-Sabbah, A. Z. Goma, D. E. El-Hefny, A. S. Al-Hawary [5], A. A. Fogel, K. O. Gorshkova, E. R. Rossinskaya, N. P. Kirillova, S. V. Kochemirovskaia, V. A. Kochemirovsky [8], N. M. Grechukha, K. O. Gorshkova, M. S. Panov, I. I. Tumkin, E. O. Kirillova, V. V. Lukianov, N. P. Kirillova, V. A. Kochemirovsky [8], N. Hamasaki, K. Nakamura, N. Nitta, N. Babaguchi [13], Xu Hu, Xiaoxia Zhang Zhongwen Diao (2023), Jingjing Xia, Xiayu Du, Weixin Xu, Yun Wei, Yanmei Xiong, Shungeng Min (2021), J. S. Kelly, M. Angel [9], Zhigang Luo, Weixin Wang, Xuechao Pang, Jin Zhang, Chenglong Sun, Xia Zhou, Jiuming He, Ruiping Zhang, Xin Li, Zhe Lian, Zeper Abliz [10] можна сформувати послідовність дій судового експерта у вигляді загальної методики судової технічної експертизи встановлення давності виготовлення документів.

Мета дослідження. Узагальнення теоретичних та методичних аспектів сучасних тенденцій формування науково-методичних основ визначення давності виготовлення документа в контексті розвитку судової експертології й криміналістичного документознавства в Україні та інших країнах.

Для досягнення цієї мети потрібно виконати такі завдання:

охарактеризувати формування науково-методичних підходів до дослідження документів із метою визначення давності їх виготовлення на підставі науково-теоретичного і практичного досвіду науково-дослідних і судово-експертних установ України та іноземних країн;

з'ясувати стан розробленості науково-методичних засад дослідження документів із метою визначення давності їх виготовлення;

сформувати загальні положення методики судової технічної експертизи документів із метою визначення давності їх виготовлення.

Викладення основного матеріалу. Слушною є думка щодо структури методики встановлення давності виготовлення документа, яка була висловлена С. Ю. Стратоновим. Убачається, що структура методики повинна мати такий вигляд: 1) найменування методики й її реєстраційний код, отриманий у результаті атестації та державної реєстрації; 2) сфера застосування методики із зазначенням виду судової експертизи та експертної спеціальності, а також експертних завдань, що вирішуються методикою; 3) перелік об'єктів дослідження, у тому числі порівняльних; 4) методи дослідження, які застосовуються для встановлення абсолютного та відносного віку документа, й умови їх застосування; 5) засоби дослідження під час проведення експертизи із встановлення давності документа, а також зазначення їх мінімально необхідних характеристик; 6) порядок проведення

експертизи на початковій стадії попереднього дослідження, стадії роздільного дослідження, стадії експертного експерименту, стадії порівняльного дослідження, стадії оцінки результатів проведеного дослідження та формулювання висновків, стадії оформлення результатів проведеного дослідження [19, с. 128–130].

На підставі узагальнення викладеного вище, на думку автора, експертне дослідження щодо визначення давності виготовлення документів повинно проходити відповідно до окремої експертної методики судової технічної експертизи встановлення давності виготовлення документів, що передбачає упорядкований алгоритм дій судового експерта на кожній із таких стадій: попереднє дослідження, роздільне дослідження, експертний експеримент, порівняльне дослідження, оцінювання результатів проведеного дослідження та формулювання висновків й оформлення результатів проведеного дослідження [17, с. 108].

Так, на стадії попереднього дослідження експерт з'ясовує мету дослідження; оцінює представлені в його розпорядження матеріали з погляду достатності для вирішення поставлених питань. На цій стадії формується загальне уявлення про об'єкти дослідження, їх ознаки; будуються гіпотези; планується подальше проведення дослідження.

На стадії роздільного дослідження, яка, до слова, є найбільш відповідальною та вагомою, судовий експерт здійснює всебічне і повне вивчення властивостей та ознак об'єктів дослідження, а за наявності – і порівняльних зразків. Як результат, формується проміжний висновок щодо можливості вирішення поставленого перед експертом завдання.

На цій стадії експерту необхідно вивчити та знайти відповіді на кілька основних питань:

1. Встановити природу походження документа, дослідивши:

– спосіб виготовлення документа, чи є він оригіналом або копією, отриманою за допомогою копіювально-множильної техніки або вивідних знакодрукуювальних пристроїв (принтерів);

– наявність реквізитів документа: рукописного або машинописного тексту, підписів, реєстраційних даних, вихідних даних друкарні, відбитків печаток (штампів) тощо; місць перетинання реквізитів між собою або графами чи текстом бланка документа тощо;

– зміст документа: події, факти, які не збігаються з термінами виготовлення документів, наявність дат, які не відповідають періоду виконання записів; особливості словникового запасу та слова, використані під час складання документа (з'ясування їх відповідності певному часу життєдіяльності суспільства), фразеологічні звороти тощо;

– ознаки, що характеризують вид і спосіб друку;

– наявність спеціальних захисних елементів та їхні характеристики;

– загальні й окремі ознаки друкарської форми, засобу, пристрою, за допомогою яких виготовлено документ;

2. Вивчити властивості та стан наявних у документі реквізитів:

– відбитків печаток чи штампів, їх загальних та окремих ознак із зазначенням часового періоду їх появи та зникнення;

– рукописних записів і підписів, загальних та окремих ознак почерку, які притаманні особі в певний період часу.

3. Вивчити властивості та стан наявних матеріалів документа, а саме:

– паперу: колір, відтінок, люмінесценція, композиційний склад та інші з метою визначення періоду часу, коли почалося та завершилося промислове виготовлення паперу з такими властивостями;

– фарби: компонентний склад барвника на предмет варіації складових частин та залишку таких компонентів, як розчинники та смоли, за певний період часу його нанесення;

– клеїльної речовини: визначається вид клею, особливості горіння, розчинність, температура плавлення та розкладання, компонентний склад тощо з метою визначення періоду часу, коли почалося та завершилося промислове виготовлення клеїльних речовин із такими властивостями та компонентним складом.

Після проведення зазначених вище етапів роздільного дослідження експерт формує проміжний висновок про можливість подальшого дослідження з метою встановлення часу виготовлення документа чи про неможливість вирішення питання по суті [17, с. 110–118].

При цьому необхідність проведення дослідження такого обсягу властивостей та ознак у документі підтверджується і думкою групи науковців на чолі з П. В. Цимбалом, які зазначають, що визначення давності виготовлення документа – одне з важливих завдань ТЕД і потребує всебічного дослідження його змісту, реквізитів, матеріалів. Для визначення давності виконання документа його розглядають як систему ознак, характерних для певного періоду. Ці ознаки можуть діставати вияв у специфіці змісту документа та його окремих реквізитах (текстах, зображеннях, що виконані поліграфічним способом або на друкувальних пристроях; рукописних записах, підписах, відбитках печаток і штампів тощо), у структурно-розмірних характеристиках штрихів, зумовлених споживацьким призначенням писального приладу, технічного засобу, а також часовими змінами характеристик цих засобів у процесі їх експлуатації в певний період; в особливостях складу і властивостей матеріальної субстанції документа (матеріали письма, основи документа (папір, картон, пластмаса), допоміжні матеріали, що застосовуються для скріплення частин документів, корегування реквізитів тощо), зумовлених споживчим призначенням матеріалу письма в штрихах та основи (паперу, картону), а також змінами у складі й властивостях матеріалів у період використання документа [21, с. 91–92].

Стадія експертного експерименту являє собою факультативну складову експертного дослідження, тобто може застосовуватися за потреби. На цій стадії експерт розв'язує питання, пов'язані зі встановленням механізму слідоутворення та взаємодії певних слідоутворювальних частин; виявленням причинного зв'язку між певними явищами, процесами; отриманням зразків для порівняльного дослідження.

Наступною у встановленні давності виготовлення документа є стадія порівняльного дослідження, основними завданнями якої можна визначити такі: встановлення ознак подібності (тотожності) та (або) розбіжності (відмінності)

об'єктів дослідження та відповідних процесів, насамперед таких, що виникають і зникають у певний проміжок часу; формулювання проміжного висновку про наявність чи відсутність тотожності та (або) розбіжності у цілому та в певний проміжок часу, та формулювання проміжного висновку про конкретний або відносний період часу, коли було виготовлено документ.

На стадії оцінки результатів проведеного дослідження та формулювання висновків експерт повинен надати комплексну оцінку результатів проведеного експертного дослідження, науково обґрунтувати походження встановлених ознак та сформулювати висновок. При цьому оцінка результатів проведеного дослідження повинна ґрунтуватися на всебічному, повному й об'єктивно-науковому аналізі всіх ідентифікаційних та діагностичних ознак, на підставі яких експерт формує висновок проте, чи утворюють ознаки, що збігаються, сукупність, достатню для індивідуалізації конкретного об'єкта та (або) встановлення одного часового періоду виготовлення документа, або чи є розбіжності стійкими й суттєвими, та чи достатні вони для висновку про відсутність тотожності та різні періоди виготовлення документа.

Завершальною стадією експертного дослідження із встановлення давності виготовлення документа є складання за результатами проведеного дослідження висновку експерта, який оформлюється відповідно до встановленої структури з обов'язковим додаванням ілюстративного матеріалу, у якому повинні бути відображено усі суттєві ознаки, виявлені судовим експертом у досліджуваному об'єкті, які покладені в основу сформульованого висновку.

Запровадження запропонованої послідовності дій судового експерта у вигляді методики проведення судової експертизи з метою встановлення давності виготовлення документа дозволить створити вагоме науково-методичне підґрунтя та забезпечити досягнення достовірного результату проведеного експертного дослідження.

Висновки. Таким чином, в статті ґрунтуючись на можливостях використання різних спеціальних знань та аналітичних і спеціальних методів криміналістичного дослідження документів, запропоновано алгоритм дій судового експерта з метою визначення давності їх виготовлення.

З огляду на ґрунтовний науково-методичний доробок щодо можливостей поєднання методів і методик вирішення завдань судової почеркознавчої експертизи і технічного дослідження документів та впорядкування процесів дослідження запропоновано загальну методику проведення судової експертизи з метою встановлення давності виготовлення документа.

Перелік посилань

1. Aginsky V. N.. Determination of the age of ballpoint pen ink by gas and densitometric thin-layer chromatography. *Journal of Chromatography A*. 1994. P. 119-125.

References

1. Aginsky, V. N. (1994). Determination of the age of ballpoint pen ink by gas and densitometric thin-layer chromatography. *Journal of Chromatography A*, 678, 119-125 Retrieved from: DOI: [https://doi.org/10.1016/0021-9673\(94\)87081-0](https://doi.org/10.1016/0021-9673(94)87081-0) (in English).

2. Aginsky V. N. Dating and Characterizing Writing, Stamp Pad and Jet Printer Inks by Gas Chromatography/Mass Spectrometry. *Int. Journal of Forensic Documents Examiners*, 1996. № 2 (3), P. 103-116.
3. Aginsky V. Analytical methods. Riley, Welsh and Associates. *Forensic Document Examinations, Inc., East Lansing, MI, USA*, 2000.
4. Balreira D. G., Filho D. M., Walter M. Assessing similarity in handwritten texts. *Pattern Recognition Letters*, 2020138, P. 447-454.
5. EL-Sabbah M. M. B., Gomaa A. Z., El-Hefny D. E., & Al-Hawary A. S. Dating The Ballpoint Pen Inks Using Gas Chromatography-Mass Spectrometry Technique. *Egyptian Journal of Chemistry*, 2019. №62 (3). P. 385-400.
6. Grechukha N. M., Gorshkova K. O., Panov, M. S., Tumkin I. I., Kirillova E. O., Lukianov V. V., Kirillova N. P., & Kochemirovsky V. A. (). Analysis of the Aging Processes of Writing Ink: Raman Spectroscopy versus Gas Chromatography Aspects. *Appl. Sci.* 2017. № 7 (10), 991.
7. Гулина, Е. Г. Методика установления времени выполнения подписи в документе методами судебно-почерковедческой экспертизы: учеб. пособ. Москва: Энциклопедия Судебной Экспертизы. 2017. 42 с.
8. Fogel A. A., Gorshkova K. O., Rossinskaya E. R., Kirillova N. P., Kochemirovskaia S. V., Kochemirovsky V. A. Investigation of the new possibility of mathematical processing of Raman spectra for dating documents. *Science & Justice*. Vol. 60. Issue 5. September 2020. P. 451-465.
2. Aginsky, V. N. (1996). Dating and Characterizing Writing, Stamp Pad and Jet Printer Inks by Gas Chromatography/Mass Spectrometry. *Int. Journal of Forensic Documents Examiners*, 2 (3), 103-116. (in English).
3. Aginsky, V. (2000). Analytical methods. Riley, Welsh and Associates. *Forensic Document Examinations, Inc., East Lansing, MI, USA*. (in English).
4. Balreira, D. G., Filho, D. M., Walter, M. (2020). Assessing similarity in handwritten texts. *Pattern Recognition Letters*, 138. P. 447-454. Retrieved from: DOI: <https://doi.org/10.1016/j.patrec.2020.08.011>. (in English).
5. EL-Sabbah, M. M. B., Gomaa, A. Z., El-Hefny, D. E., Al-Hawary, A. S. (2019). Dating. The Ballpoint Pen Inks Using Gas Chromatography-Mass Spectrometry Technique. *Egyptian Journal of Chemistry*, 62 (3). P. 385-400. Retrieved from: DOI: <https://doi.org/10.21608/ejchem.2018.4812.1427>. (in English).
6. Grechukha, N. M., Gorshkova, K. O., Panov, M. S., Tumkin, I. I., Kirillova, E. O., Lukianov, V. V., Kirillova, N. P., & Kochemirovsky, V. A. (2017). Analysis of the Aging Processes of Writing Ink: Raman Spectroscopy versus Gas Chromatography Aspects. *Appl. Sci.*, 7 (10), 991. Retrieved from: DOI: <https://doi.org/10.3390/app7100991>. (in English).
7. Gulina, E. G. (2017). Methodology for establishing the execution time of a signature in a document using the methods of forensic handwriting examination: textbook. Moscow. 42 p. (in russian).
8. Fogel, A. A., Gorshkova, K. O., Rossinskaya, E. R., Kirillova, N. P., Kochemirovskaia, S. V., Kochemirovsky, V. A. (2020). Investigation of the new possibility of mathematical processing of Raman spectra for dating documents. *Science & Justice*. Volume 60, Issue 5, September 2020. P. 451-465. Retrieved from: DOI: <https://doi.org/10.1016/j.scijus.2020.06.007> (in English).

9. Xu Hu, Xiaoxia Zhang, Zhongwen Diao. Rapid and simultaneous determination of nine volatile solvents in ink entries with improved gas chromatography. *Microchemical Journal*. Volume 190. July 2023. 108637.
10. Jingjing Xia, Xiayu Du, Weixin Xu, Yun Wei, Yanmei Xiong, Shungeng Min. Non-destructive analysis the dating of paper based on convolutional neural network. *Spectrochimica Acta Part A: Molecular and Biomolecular Spectroscopy*. Vol. 248. 2021. 119290.
11. Гора І. В., Попович І. І. Питання призначення й проведення судово-технічної експертизи документів з метою встановлення давності їх виготовлення. *Науковий вісник Львівської академії. Серія: Економіка, менеджмент та право*. 2021. № 3 (4). С. 156-165.
12. Гонгало С. Й. Судова техніко-криміналістична експертиза документів: сучасні можливості дослідження та перспективи розвитку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2013. 21 с.
13. Hamasaki N., Nakamura K., Nitta N., Babaguchi N. Discrimination between Handwritten and Computer-Generated Texts using a Distribution of Patch-Wise Font Features. *Asia-Pacific Signal and Information Processing Association Annual Summit and Conference (APSIPA ASC)*, Lanzhou, China, 2019. P. 1665-1671.
14. Kelly J. S., Angel M. (Eds.). *Forensic Document Examination in the 21st Century* (1st ed.). CRC Press. 2021.
15. Ковальов К. М., Довбій О. О., Гресь О. В., Бичков А. С. Можливості застосування методу раман-спектроскопії під час вирішення актуальних питань технічної експертизи документів. *Криміналістичний вісник*. 2020. № 2 (34). С. 47-56.
9. Xu Hu, Xiaoxia Zhang, Zhongwen Diao (2023). Rapid and simultaneous determination of nine volatile solvents in ink entries with improved gas chromatography. *Microchemical Journal*. Volume 190. 108637. Retrieved from: DOI: <https://doi.org/10.1016/j.microc.2023.108637> (in English).
10. Jingjing Xia, Xiayu Du, Weixin Xu, Yun Wei, Yanmei Xiong, Shungeng Min (2021). Non-destructive analysis the dating of paper based on convolutional neural network. *Spectrochimica Acta Part A: Molecular and Biomolecular Spectroscopy*. Volume 248. 119290. Retrieved from: DOI: <https://doi.org/10.1016/j.saa.2020.119290> (in English).
11. Hora, I. V., Popovich, I. I. (2021). The question of appointing and conducting a forensic technical examination of documents in order to establish the statute of limitations for their production. *Scientific Bulletin of the Flight Academy. Series: Economics, management and law*, (3: 4), P. 156-165. Retrieved from: DOI 10.33251/2707-8620-2021-3-4-156-165. (in Ukrainian).
12. Honhalo, S. Y. (2013). Forensic examination of documents: modern research opportunities and development prospects: extended abstract of Candidate's thesis of Juridical Sciences: 12.00.09. Kyiv. 21 p. (in Ukrainian).
13. Hamasaki, N., Nakamura, K., Nitta, N., Babaguchi, N. (2019). Discrimination between Handwritten and Computer-Generated Texts using a Distribution of Patch-Wise Font Features. *Asia-Pacific Signal and Information Processing Association Annual Summit and Conference (APSIPA ASC)*, Lanzhou, China. P. 1665–1671. (in English).
14. Kelly, J. S., Angel, M. (Eds.). (2020). *Forensic Document Examination in the 21st Century* (1st ed.). CRC Press. (in English). Retrieved from: DOI: <https://doi.org/10.4324/9780367853587> (in English).
15. Kovalov, K. M., Dovbii, O. O., Hres, O. V., Bychkov, A. S. (2020). Possibilities of using the Raman-spectroscopy method when solving topical issues of technical examination of documents. *Forensic Herald*. No. 2 (34). P. 47–56. Retrieved from: DOI: 10.37025/1992-4437/2020-34-2-47 (in Ukrainian).

16. Ковальов К. М. Визначення давності виготовлення документа: історичний аспект і сучасні тенденції. *Криміналістичний вісник*. 2021. № 1 (35). С. 19-37.
17. Ковальов, К. М. Основи методики судової експертизи встановлення давнини виготовлення документа: дис. ... доктор філософії за спеціальністю 081 – Право. Київ: НАВС. 2022. 227 с.
18. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внут. справ ; Ліра ЛТД. 2015. 432 с.
19. Стратонов С. Ю. Теоретичні та методичні основи експертизи встановлення давності документа : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ: НАВС. 2020. 208 с.
20. Цымбал А. В. Ключевые аспекты методических подходов при установлении абсолютного времени выполнения реквизитов документов с использованием газохроматографического метода исследования. *Криминалистика и судебная экспертиза*. 2013. № 58 (1), С. 256-267.
21. Цимбал П. В., Сіренко О. В., Линник О. В., Антонюк А. Б. Актуальні питання судової експертизи (у питаннях та відповідях): навч. посіб. Ірпінь: Університет ДФС України. 2019. 186 с.
16. Kovalov, K. M. (2021). Determining the date of production of a document: historical aspect and modern trends. *Forensic Herald*. No. 1 (35). P. 19-37. Retrieved from: DOI: 10.37025/1992-4437/2021-35-1-19(in Ukrainian).
17. Kovalov, K. M. (2022). Basics of forensic examination methods for establishing the antiquity of document production: thesis of Doctor of Philosophy in specialty 081 – Law. National Academy of Internal Affairs. Kyiv. 227 p. (in Ukrainian).
18. Pyrih, I. V. (2015). Theoretical and applied problems of expert provision of pre-trial investigation: monograph.: Dnipropetrovsk state University of Internal Affairs. Dnipro. 432 p. (in Ukrainian).
19. Stratonov, S. Yu. (2020). Theoretical and methodical bases of examination of establishing the antiquity of a document: Candidate's thesis of Juridical Sciences: 12.00.09. National Academy of Internal Affairs. Kyiv. (in Ukrainian).
20. Tsymbal, A. V. (2013). Key aspects of methodical approaches when establishing the absolute time of execution of document requisites using the gas chromatography method of research. *Criminalistics and Forensics*. Issue 58 (1). P. 256-267. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2013_58\(1\)_34](http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2013_58(1)_34) (in russian).
21. Tsymbal, P. V., Sirenko, O. V., Linnyk, O. V., Antoniuk, A. B. (2019). Current issues of forensic examination (in questions and answers): study guide. Irpin. 186 p. (in Ukrainian).

METHODOLOGY FOR DETERMINING THE PRESCRIPTION OF A DOCUMENT: NATIONAL AND INTERNATIONAL EXPERIENCE

K. Kovalov

The article is devoted to the analysis of modern trends in the formation of scientific and methodological foundations for determining the prescription of a document in the context of the development of forensic expertology and forensic documentation in Ukraine and other countries. A scientific and methodological approach to the formation of a methodology for establishing the prescription of a document is proposed, based on the developments of a comprehensive study of the

details of documents using special knowledge, analytical and special methods of forensic examination of documents, handwriting and linguistics.

Theoretical and methodological aspects of modern trends in the formation of scientific and methodological foundations for determining the prescription of a document in the context of the development of forensic expertology and forensic documentation science in Ukraine and other countries are analyzed.

The formation of scientific and methodological approaches to the study of documents in order to determine the prescription of their production on the basis of scientific, theoretical and practical experience of research and forensic institutions in Ukraine and foreign countries is characterized. The state of development of scientific and methodological foundations for the study of documents is analyzed in order to determine the prescription of their production. The general provisions of the methodology for forensic technical examination of documents are formed in order to determine the prescription of their production.

The reliability of the obtained results and conclusions is ensured by the use of a complex of general scientific and special research methods. In particular, with the help of the dialectical method as a general method of cognition of the issue, the topics are considered in dynamics, and their relationship and interdependence are revealed, thanks to the use of methods of system analysis, formal logic, abstraction and analogy, generalization and classification in the context of the formation of scientific and methodological foundations for determining the prescription of a document, the main trends in the formation of methodological foundations for expanding the possibilities of forensic examination of documents in order to determine the prescription of their products are characterized.

Based on the possibilities of using various special knowledge and analytical and special methods of forensic examination of documents, an algorithm for the actions of a forensic expert is proposed in order to determine the prescription of their production.

Taking into account the solid scientific and methodological heritage of the possibilities of combining methods and techniques for solving the problems of forensic handwriting examination and technical examination of documents and streamlining the research processes, a general methodology for conducting a forensic examination in order to establish the prescription of a document is proposed.

Key words: forensic documentation; forensic expertise; forensic technical examination of documents; forensic handwriting examination; determination of the prescription of the document; scientific and methodological bases for determining the prescription of a document; research methods; research methodology.